

Ks. Józef Zdanowski – historyk Kościoła, muzealnik, bibliotekarz i archiwista¹

Ks. Józef Zdanowski urodził się w rodzinie ziemiańskiej w dniu 28 października 1887 r. w Szreniawie koło Miechowa. Jego rodzicami byli Kazimierz i Justyna z Bukowskich. Rodzice mieszkali początkowo w Galicji w rejonie sądeckim, następnie zakupili majątek ziemski w Kamienicy na terenie parafii Gołcza. Jednocześnie dzierżawili majątek Szreniawa. Około roku 1884 Zdanowscy sprzedali majątek Kamienica i nabyli dzierżawioną Szreniawę. Z kolei w roku 1904 sprzedali Szreniawę i nabyli majątek w Wilczkowicach koło Michałowic (w bezpośredniej bliskości granicy galicyjskiej). Wilczkowice znajdowały się w okręgu parafialnym parafii Więclawice i były oddalone o 10 kilometrów od Krakowa.

Rodzice Justyna i Kazimierz Zdanowscy pochodzili ze środowisk dbających o wykształcenie. Justyna urodziła się w miejscowości Marchocice na terenie parafii Proszowice. Wykształcenie odebrała w szkole wizytek w Krakowie. Jej katechetą szkolnym był ks. Albin Dunajewski, przyszły biskup krakowski. Kazimierz Zdanowski kształcił się w Płocku, mieszkając wówczas w Tokarach w majątku wuja Dembowskiego, który był bratem matki K. Zdanowskiego, Kunegundy z Dembowskich Zdanowskiej.

Pochodzenie społeczne Józefa Zdanowskiego wiąże się wartościami patriotycznymi. Dziadek Józefa Zdanowskiego, Florian Zdanowski, ukończył szkołę podchorążych i był uczestnikiem powstania listopadowego. Służył jako konny strzelec pod dowództwem gen. Józefa Dwernickiego. Wziął udział w bitwie pod Stoczkim. Brat Floriana Zdanowskiego, Antoni Zdanowski, służył w armii Królestwa Warszawskiego i doszedł do stopnia podpułkownika. Był odznaczony medalami przez Napoleona. W tradycji ustnej rodziny przekazywane było również przypuszczenie, że Antoni Zdanowski był w legionach Henryka Dąbrowskiego.

Józef Zdanowski wykształcenie zdobywał w domu rodzinnym w Szreniawie pod kierunkiem prywatnego nauczyciela. Wiedzę religijną przekazywali

---

¹ Praca przygotowana w ramach programu „Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej” realizowanego przez Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach.

mu rodzice oraz miejscowy proboszcz ks. Wincenty Biechoński. W dzieciństwie ukształtowało się również jego powołanie kapłańskie. Po odebraniu wykształcenia domowego wstąpił do szkoły ludowej w Kielcach. Szkoła ta mieściła się w budynku przejętym w czasie późniejszym przez Stowarzyszenie św. Zyty. Po dwóch latach przeniósł się do gimnazjum w Radomiu (szkoła Karola Ludwika Lorentza). Jego katechetą był wówczas ks. Paweł Kubicki, przyszły biskup sufragan sandomierski i historyk Kościoła. Po roku edukacji przeniósł się do szkoły handlowej w Łodzi. W związku z wojną rosyjsko-japońską wybuchły strajki szkolne w Łodzi. Na skutek tych wydarzeń szkoła została zamknięta. Józef Zdanowski przeniósł się do szkoły realnej w Krakowie na ul. Studenckiej. Edukację w Krakowie rozpoczął od klasy 5 w roku szkolnym 1904/1905. Nauczycielem historii był w tej szkole Jan Ptaśnik – w przyszłości profesor i mediewista. W 1907 r. Józef Zdanowski zdał maturę. Po maturze studiował chemię techniczną na Politechnice Lwowskiej.

Podjęte studia przerwał i pod wpływem o. Jacka Woronieckiego zdecydował się wybrać stan kapłański. W 1909 r. wstąpił do seminarium duchownego w Kielcach. Został przyjęty na kurs 2. Po czterech latach ukończył seminarium. W Skalbmierzu w dniu 29 czerwca 1913 r. przyjął święcenia kapłańskie z rąk bp. Augustyna Łosińskiego. Po święceniach przez miesiąc pracował duszpastersko w parafii Szreniawa. Po uzyskaniu zezwolenia władzy diecezjalnej podjął na własny koszt studia na uniwersytecie we Fryburgu Szwajcarskim. Studiował na wydziale filozoficznym i mieszkał w dominikańskim konwiktie „Albertinum”. Po pierwszym roku studiów wrócił na wakacje do domu rodzinnego. Powrót do Fryburga został uniemożliwiony przez wybuch I wojny światowej. W warunkach wojennych, z powodu braku komunikacji z biskupem kieleckim, ks. Józef Zdanowski porozumiał się z dziekanem miechowskim ks. Józefem Kwiatkowskim, który polecił mu udać się do parafii Szreniawa jako wikariusz. Praca duszpasterska w Szreniawie rozpoczęta od października 1914 r. miała miejsce w rejonie działań wojsk rosyjskich, austriackich oraz polskich. W Szreniawie przebywał wówczas m.in. Józef Piłsudski. Józef Zdanowski w marcu 1916 r. zaczął studiować na wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego; w drugim semestrze roku 1915/1916 jako student nadzwyczajny, następnie w pierwszym semestrze roku 1916/1917 jako student zwyczajny. W marcu 1916 r. dzięki wstawiennictwu biskupa krakowskiego Adama Sapiehy uzyskał paszport i mógł powrócić na studia do Fryburga. Tematem pracy doktorskiej było malarstwo Hansa Suessa z Kulmbachu. Praca ta została wydana w języku niemieckim jako samoistny druk oraz w „Rocznikach Krakowskich” w tłumaczeniu polskim.

Po powrocie Józefa Zdanowskiego do Kielc bp Augustyn Łosiński zatrudnił go jako wykładowcę w seminarium duchownym. Był wykładowcą sztu-

ki kościelnej, archeologii chrześcijańskiej oraz pedagogiki. Od 1932 r. wykładał historię Kościoła, ponadto od roku 1936 patrologię. W nauczaniu historii Kościoła opierał się na podręczniku ks. Władysława Krynickiego *Dzieje Kościoła powszechnego*. W seminarium czasowo pełnił również funkcję prokuratora (administracja sprawami gospodarczymi), zajmował się rozbudową gmachu seminaryjnego, był wicerektorem, bibliotekarzem i założycielem muzeum diecezjalnego. W latach 1922–1928 pełnił funkcję dyrektora dwuklasowego liceum humanistycznego przy seminarium. Uczył religii i historii w kilku szkołach kieleckich.

Od 1931 r. prowadził prace w archiwum kurialnym jako archiwariusz. Od 1932 r. pełnił obowiązki wizytatora klasztorów. W 1933 r. został mianowany kanonikiem honorowym kapituły kieleckiej oraz sędzią prosynodalnym. W 1938 r. został zwolniony z funkcji archiwariusza i wizytatora klasztorów. Do czerwca 1940 r. pozostawał wykładowcą seminarium. Następnie zamieszkał w rodzinnym majątku Wilczkowice k. Michałowic. W roku 1948 objął kapelanię przy klasztorze norbertanek w Imbramowicach. Zmarł 11 marca 1977 r. w Imbramowicach. Został pochowany w rodzinnym grobowcu w Szreniawie.

Pamięć o ks. Józefie Zdanowskim podtrzymywana jest w Klasztorze Sióstr Norbertanek w Imbramowicach, w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach, w Muzeum Diecezjalnym w Kielcach, w Towarzystwie Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach, w parafii Szreniawa; w gminie Michałowice, na terenie której znajduje się miejscowość Wilczkowice. Specjalnym miejscem podtrzymywania pamięci jest dworek „Florianówka” w Charsznicy k. Miechowa, który należy do potomków rodziny Zdanowskich. Członek rodziny Józef Trzcionka gromadzi w dworku „Florianówka” pamiątki po ks. Józefie Zdanowskim.

Dorobek historiograficzny ks. Józefa Zdanowskiego obejmuje 24 publikacje (w tym artykuły, broszury i książki) oraz 22 rękopisy. Zainteresowania badawcze dotyczyły: historii sztuki, kodykologii, dziejów diecezji kieleckiej, historii Kościoła w Polsce, dziejów szlacheckiej rodziny Zdanowskich. Owocem wykładów z historii sztuki kościelnej i historii Kościoła są dwa podręczniki pozostające w rękopisie – *Dzieje chrześcijańskiej sztuki w zarysie* oraz dwutomowy podręcznik *Dzieje Kościoła polskiego w zarysie*. Do najważniejszych jego prac należą: opracowanie na temat malarza – *Hans Suess von Kulmbach*, opracowanie kieleckich rękopisów średniowiecznych, dwie prace o dziejach seminarium duchownego w Kielcach oraz prace o klasztorach (norbertanki w Krzyżanowicach, norbertanki w Imbramowicach, bożogrobcy w Miechowie i klasztor św. Katarzyny w Bodzentynie). Dorobek historiograficzny ks. Józefa Zdanowskiego zachowuje po latach wartość naukową.

Zdjęcie portretu z klasztoru Norbertanek w Imbramowicach

Do znaczniejszych jego funkcji zalicza się kierowanie biblioteką seminaryjną, zorganizowanie muzeum diecezjalnego i kształtowanie zasobu archiwum kurialnego. Zarówno biblioteka seminaryjna, jak i muzeum diecezjalne stanowiły miejsca ocalenia kościelnych dóbr kultury. Gromadzone zabytki sztuki, a przede wszystkim historyczne księgozbiory z terenu diecezji zostały dzięki tej pracy ocalone od zniszczenia. W przeciwieństwie do muzeum i biblioteki seminaryjnej archiwum diecezjalne nie prowadziło wówczas pozyskiwania zespołów archiwalnych z terenu diecezji. Ograniczano się jedynie do zachowania zespołu akt konsystorskich i kurialnych oraz szczątkowych zespołów ważniejszych instytucji z terenu diecezji, m.in. staropolskie akta oficjalatów i kapituł.

Od roku 1911 ks. Czesław Chodorowski, proboszcz ze Skarżyc, postulował na łamach „Przeglądu Diecezjalnego” utworzenie muzeum diecezjalnego. Na terenie seminarium w części zwanej „Maciejówką” rozpoczęto wówczas gromadzenie obiektów tworzących pierwotną kolekcję muzealną diecezji. W początkach lat dwudziestych ks. Józef Zdanowski i ks. Antoni Bożek kontynuowali działalność polegającą na gromadzeniu zbiorów muzealnych. Kształtowali też wrażliwość księży w kierunku postawy umożliwiającej ratowanie i gromadzenie zabytków. Skolekcjonowane w seminarium zbiory były rozpoznawane przez ks. Józefa Zdanowskiego, który w 1932 r. opublikował artykuł zatytułowany *Obrazy cechowe kieleckiego muzeum diecezjalnego*. W pracy tej opisane zostały najcenniejsze obiekty, m.in. skrzydła tryptyku z kościoła parafialnego w Rakoszynie, a także obraz Zaśnięcia Matki Boskiej, dzieło Michała Lancza z Kitzingen, ufundowane przez biskupa Jana Konarskiego do kościoła św. Wojciecha w Kielcach. Zgromadzone zbiory przetrwały w seminarium do czasów II wojny światowej. W trakcie wojny zostały rozproszone. Część zachowanych zbiorów stanowi obecnie cenniejsze obiekty Muzeum Diecezjalnego w Kielcach utworzonego w 2005 roku.

Ks. Józef Zdanowski opiekę nad biblioteką seminaryjną sprawował przez cały okres pracy w seminarium (1918–1940). Przyczynił się do zwiększenia przestrzeni przeznaczonej na przechowywanie księgozbioru, wstawiając nowe regały. Prowadził porządkowanie księgozbioru i odpowiadał za wypożyczanie, mając do pomocy kilku kleryków. Jako jedyny w środowisku księży diecezji kieleckich posiadał kwalifikacje do zajmowania się ukształtowanym historycznym księgozbiorem seminaryjnym. Zbiory te, obok aktualnych publikacji używanych do studium teologii, złożone były ze średniowiecznych i nowożytnych rękopisów liturgicznych i bibliotecznych oraz inkunabułów i starodruków. O specjalistycznych umiejętnościach ks. Józefa Zdanowskiego świadczy publikacja *Illuminowane rękopisy księgozbiorów kapitułarza katedralnego i seminarium duchownego w Kielcach oraz kościoła parafialnego w Miechowie*. Największą jednak jego zasługą było rozpoznanie i przejęcie do biblioteki seminaryjnej historycznych księgozbiorów z terenu diecezji kieleckiej. Były to księgozbiory parafialne, kapitułne oraz klasztorne. Pochodziły z instytucji istniejących (parafie) oraz ze skasowanych kolegiat i klasztorów. Teren diecezji kieleckiej był w średniowieczu i w nowożytności najbardziej rozwiniętą częścią dawnej diecezji krakowskiej. Na tym terenie znajdowały się ważne kapituły i klasztory, które od średniowiecza gromadziły rękopisy i druki. Dzięki pracy ks. Józefa Zdanowskiego zachowana została część dziedzictwa kulturalnego dawnej Małopolski.

Ks. Józef Zdanowski wniósł również swój wkład w rozwój kieleckiej archiwistyki kościelnej. W roku 1874 ks. Władysław Siarkowski dokonał podziału akt konsystorskich w Kielcach na część aktualną – kancelaryjną i część archiwalną niemającą bezpośredniego związku z pracą kancelarii. Akta zostały zinwentary-

zowane. Owocem pracy był obszerny inwentarz zatytułowany *Spis inwentarza fascykułów aktów Archiwum Konsystorza Jeneralnego Diecezji Kielecko-Krakowskiej znajdujących się w miesiącu październiku 1874 roku, przez ks. Władysława Siarkowskiego regensa Konsystorza Jeneralnego Kieleckiego sporządzony*. W roku 1878 wydzielone i zinwentaryzowane akta ks. W. Siarkowski przeniósł z kancelarii konsystorza do składnicy akt, która znajdowała się na terenie siedziby konsystorza kieleckiego, było to pomieszczenie znajdujące się za mieszkaniem kapelana biskupiego ks. Bronisława Obuchowicza. W ten sposób powstało Archiwum Konsystorza Generalnego Diecezji Kielecko-Krakowskiej w Kielcach. Posiadało ono wydzielony zasób, inwentarz i odrębny od pomieszczeń kancelarii lokal. Podlegało jednak ciągle władzy regensa konsystorza, który osobiście lub przez sekretarzy zarządzał archiwum konsystorskim.

W 1917 r. wydany został kodeks prawa kanonicznego, który przekształcił dawne kancelarie konsystorskie. W wyniku tych przemian powstały kurie. Postanowienia kodeksu w diecezji kieleckiej wprowadzał bp A. Łosiński, który w 1931 r. mianował ks. Józefa Zdanowskiego archiwariuszem kurii. Ks. Józef Zdanowski był w dziejach kancelarii diecezjalnej w Kielcach pierwszym urzędnikiem nazywanym archiwariuszem. Ponadto funkcjonował w diecezji jako profesor seminarium posiadający wykształcenie uniwersyteckie, co więcej, ze znaczącym dorobkiem naukowym związanym z historią Kościoła. Mianowanie archiwariusza kurii okazało się na gruncie kieleckim okresem przejściowym pomiędzy epoką archiwum zakładowego – konsystorskiego i kurialnego a czasami archiwum diecezjalnego pojmowanego jako nowoczesna i autonomiczna instytucja diecezjalna.

Jako archiwista Archiwum Kurii Diecezjalnej w Kielcach ks. Józef Zdanowski na przestrzeni siedmiu lat (1931–1938) kontynuował pracę ks. Władysława Siarkowskiego. Praca ta polegała na dbałości o akta złożone w pomieszczeniu archiwum konsystorskiego, nazywanym w Kielcach po roku 1917 archiwum kurialnym. Ponadto pozyskiwał nowe akta z kancelarii kurii diecezjalnej i włączał w zasób archiwalny. Wiązało się to z koniecznością zakwalifikowania pozyskanych akt, podzielenia ich na jednostki i przyporządkowania do odpowiedniej grupy (serii) archiwalnej. Po rozpoznaniu akt i decyzji włączenia do zasobu dokonywał koniecznego wpisu do księgi inwentarzowej spisanej ręką ks. W. Siarkowskiego.

Praca ks. Józefa Zdanowskiego w archiwum polegała na rozpoznaniu systemu kancelaryjnego, jaki w praktyce obowiązywał w kancelarii kieleckiej. Dotyczyło to zarówno starej kancelarii konsystorskiej, jak i nowej kurialnej. Koncepcja była utrwalona w tradycji kancelaryjnej i niejako skodyfikowana w spisanim inwentarzu ks. W. Siarkowskiego. Funkcjonujący wówczas system

został źle oceniony przez nowego biskupa kieleckiego Czesława Kaczmarka, który po przybyciu do Kielc, zwiedzając kurię kielecką, zwrócił uwagę na niewłaściwe przechowywanie archiwaliów, brak odpowiedniego lokalu na magazyn i brak czytelnicy naukowej. Bp C. Kaczmarek, pochodzący z diecezji płockiej, posiadał świadomość nowych rozwiązań polegających na potrzebie tworzenia archiwów diecezjalnych. Podejmując własną reformę kurii kieleckiej, zwolnił ks. Józefa Zdanowskiego w dniu 30 września 1938 r. z funkcji archiwariusza i jednocześnie mianował archiwariuszem ks. Franciszka Mazurka. Przez kilka miesięcy ks. F. Mazurek dokonał wstępnego rozpoznania przejętego zasobu, ponadto zdobył orientację praktyczną odnośnie do pracy powstających wówczas archiwów diecezjalnych. Pozwoliło to na opracowanie statutu i regulaminu planowanego, kieleckiego archiwum diecezjalnego. W roku 1939 bp C. Kaczmarek erygował Archiwum Diecezjalne w Kielcach.

ANEKS

Z pamiętnika ks. Józefa Zdanowskiego

Na drugi dzień wyjechałem do domu rodzinnego w Wilczkowicach, skąd po krótkim pobycie udałem się do Kielc, gdzie otrzymałem zaraz nominację na profesora seminarium duchownego i zamieszkałem w gmachu seminarium, i otrzymałem pensję skromną w koronach austriackich, których kurs ciągle spadał, więc za pensję miesięczną mogłem sobie kupić parę bucików. Utrzymanie również miałem w seminarium. Wykładałem w seminarium historię sztuki kościelnej, archeologię chrześcijańską oraz parę lat katechetykę i pedagogikę; na przygotowawczym kursie historię polską i powszechną. Że tak łatwo dostałem się na profesora seminarium duchownego, zawdzięczam wpływom u księdza biskupa ks. rektora Wacława Niemierowskiego oraz dobroci ks. kan. Ludwika Gwrońskiego.

Oprócz pracy w seminarium uczyłem około dwóch lat w prywatnej szkole powszechnej religii, 2 godziny tygodniowo bezinteresownie. Szkoła utrzymywana przez dobroczynność mieściła się na parterze w dzisiejszym sierocińcu na Wesołej ulicy nr 60. Również udzielałem religii na kursach ochroniarskich prowadzonych przez p. Znojkiwiczową przez jeden rok 2 godziny tygodniowo, też bezinteresownie. W 1919 roku zostałem nauczycielem [nieczyt.] przy żeńskim gimnazjum (później św. Kingi). Wykładałem historię powszechną i polską, dziesięć godzin tygodniowo. Ponieważ miałem zajęcia w seminarium duchownym, więc tygodniowo miałem 22 godziny wykładów. W gimnazjum żeńskim naucza-

łem historii przez 7 lat, a po paroletniej przerwie zostałem prefektem tej samej szkoły, nie porzucając seminarium duchownego. Jednak tylko przez jeden rok podołałem obowiązkowi prefekta. Godzin miałem, licząc z wykładami seminaryjnymi, 34 tygodniowo, a w niedzielę nabożeństwa dla młodzieży oraz egzorty. Przez jeden rok musiałem też być nauczycielem w handlowej szkole zawodowej, ucząc chłopców historii powszechnej.

Po moim przyjeździe do Kielc brakowało po szkołach miejscowych nauczycieli historyków, dlatego posilkowano się moją osobą. Uzyskałem też po kilku latach nauczania w szkołach średnich od M[inisterstwa] W[yznań] R[eligijnych] i O[święcenia] P[ublicznego] prawo nauczania w szkołach średnich historii powszechnej zwane magisterium. W seminarium duchownym przez jeden rok pełniłem też urząd prokuratora, t[o] j[est] gospodarza oraz ukończyłem budowę seminarium duchownego, t[o] j[est] tego skrzydła, gdzie mieści się kaplica, mieszkania pojedyncze dla kleryków oraz sala rekreacyjna. Działo się to od roku 1922 do 1924. Inżynierowie Wacław Nowakowski i Piller projektowali kaplicę i fasady seminarium duchownego. W 1922 roku, 2 maja zmarł mój ojciec w wieku 80 lat. Pochowany chwilowo w Naramie, a później przewieziony do grobu rodzinnego w Szreniawie.

W tym też czasie zajmowałem się nadbudową piętra II gmachu gimnazjum żeńskiego. Pomieszczenie zostało przystosowane do użytku szkolnego. Początkowo zostało tam umieszczone gimnazjum biskupie św. Stanisława Kostki. Po paru latach przeniesione do własnego gmachu zbudowanego przy ulicy Źródłowej. W domu zaś opróżnionym zostało umieszczone gimnazjum żeńskie, zakupione od pani Znojkiwicz. Później zostało gimnazjum zamienione na seminarium nauczycielskie żeńskie oraz szkołę powszechną [nieczyt.] Taki stan trwał do lipca 1939 roku. W tym to roku przed samym wybuchem wojny oddany został ten zakład naukowy zgromadzeniu sióstr nazaretanek.

Do 1929 roku nauczałem oprócz seminarium duchownego po szkołach średnich kieleckich. Później jeszcze udzielałem lekcji, ale tylko w zastępstwie nieobecności nauczycielskiej, ale to trwało dwukrotnie i nie dłużej jak trzy miesiące. Już później nie wróciłem do szkół kieleckich, jedynie uczyłem kleryków w seminarium duchownym historii Kościoła, obejmując ten przedmiot po ks. Franciszku Soniku, który został proboszczem u św. Wojciecha i dziekanem kieleckim, a po paru latach biskupem sufraganem kieleckim. W dalszym też ciągu wykładałem też sztukę kościelną oraz archeologię chrześcijańską. Oprócz wykładów miałem jeszcze bibliotekę seminaryjną pod opieką. Gdzie zajmowałem się porządkowaniem książek [nieczyt.] oraz wypożyczaniem alumnom seminarium duchownego. Do pomocy w tej pracy miałem zawsze kilku kleryków. Oprócz zajęć w seminarium pracowałem też przez 7 lat w kurii biskupiej jako archiw-

sta. Porządkowałem stare akta oraz bieżące, oraz byłem członkiem Diecezjalnej Komisji Budowlanej. Również otrzymałem w 1932 roku nominację na wizytatora klasztorów w diecezji kieleckiej. Urząd archiwisty oraz wizytatora klasztorów pełniłem do końca 1938 roku.

Nowy biskup kielecki ks. Czesław Kaczmarek zwolnił mnie [nieczyt.] ze stanowiska archiwisty, a później wizytatora klasztorów. Urząd profesora seminarium duchownego pełniłem jeszcze do 1940 roku, do czerwca. Po tym dostałem też zwolnienie z seminarium. Ks. biskup Kaczmarek proponował mi kapelanię u sióstr norbertanek w Imbramowicach, ale ponieważ warunki tutejsze, dobrze mi znane, nie odpowiadały wówczas memu zdrowiu, więc podziękowałem pastarzowi za to stanowisko i osiadłem w rodzinnym majątku, pełniąc również czynności kapelana u sióstr nazaretanek w Wilczkowicach, które tu od 1937 roku prowadziły przedszkole oraz kursa kroju, haftu, szycia i mając opiekę nad chorymi w mojej wsi i najbliższej okolicy.

Źródło: Archiwum Norbertanek w Imbramowicach, Józef Zdanowski, Notatki dotyczące się biegu życia ks. Józefa Zdanowskiego, sygn. Z 57, s. 31–36.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

- Archiwum Diecezjalne w Kielcach (dalej: ADK), J. Zdanowski, Dzieje chrześcijańskiej sztuki w zarysie, [Imbramowice] 1950, sygn. R-119/4b, s. 6, 69, 750, 58.
- ADK, J. Zdanowski, Antoni Zdanowski – żołnierz napoleoński, [Imbramowice] 1966, sygn. R-119/20, ss. 6.
- Archiwum Norbertanek w Imbramowicach (dalej: ANI), J. Zdanowski, Dzieje Kościoła polskiego w zarysie, t. 1, Kraków 1954, sygn. Z 5 (I), kk. 259. [Dzieje Kościoła polskiego w zarysie, t. 2.] Kościół Polski pod panowaniem zaborców 1772–1918, Kraków 1955, sygn. Z 5 (II), kk. 183.
- ANI, J. Zdanowski, Klasztor i kościół ss. Norbertanek w Imbramowicach, [Imbramowice 1952] ss. 50, b. sygn.
- ANI, J. Zdanowski, Notatki dotyczące się biegu życia ks. Józefa Zdanowskiego, sygn. Z 57, ss. 50, brak s. 45–46.
- ANI, J. Zdanowski, Stróże Grobu Chrystusowego, albo bożogrobcy w Miechowie. Zarys historyczny, Imbramowice 1955, b. sygn., ss. 56.
- Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach, T. Wróbel, Dzieje Seminarium Kieleckiego, IV Zwierzchność seminaryjna, b. sygn., s. 160, 245–248; VI Nauczanie, b. sygn., s. 107.
- Wróbel T., Archiwum Diecezjalne w Kielcach. Rys historyczny, ss. 31 [maszynopis z lat 80-ych – zbiory własne autora].

Źródła drukowane

- Bożek A., Zdanowski J., *W sprawie muzeum diecezjalnego*, „Przegląd Diecezjalny” 8 (1921) nr 8, s. 178, 179.
- Bożek A., Zdanowski J., *Z muzeum diecezjalnego*, „Przegląd Diecezjalny” 9 (1922) nr 2, s. 47.
- B[urzawa]a W., *Historyk Kościoła i archiwista*, „Niedziela”, 61 (2019), nr 49 (wkładka kielecka), s. VIII.
- Dobrowolska K., *Wspomnienie o ks. Józefie Zdanowskim*, „Niedziela” 60 (2017), nr 5 (wkładka kielecka), s. VII.
- Niemierowski W., Zdanowski J., *Dokończenie budowy seminarium duchownego*, „Przegląd Diecezjalny” 9 (1922) nr 2, s. 66, 67.
- Matzke J., *Ks. prof. dr Józef Zdanowski (1887–1977). Próba biografii*. „Naddłubniańskie Pejzaże. Kwartalnik społeczno-kulturalny”, nr 1 (9) 2006, s. 6.
- Matzke J., *Rodzina Zdanowskich. Tekst na kanwie wspomnień Mieczysławy Jurkowskiej-Matzke*, „Naddłubniańskie Pejzaże. Kwartalnik społeczno-kulturalny”, nr 1 (9) 2006, s. 5.
- Z muzeum diecezjalnego*, „Przegląd Diecezjalny” 8 (1921), nr 12, s. 268.

Opracowania

- Corpus studiosorum Universitatis Jagiellonicae 1850/1851–1917/1918*, red. K. Stopka, Kraków 2015, s. 841.
- Bujak G., *Kuria diecezjalna w Kielcach w latach 1918–1938*, w: *Kurie (archi)diecezjalne Kościoła rzymskokatolickiego w II Rzeczypospolitej*, red. M. Dębowska, Lublin 2016, s. 295–306.
- Firlej W., *Zdanowski Józef*, w: *Bibliografia piśmiennictwa profesorów Seminarium Kieleckiego 1727–2001. Księga jubileuszowa*, opracowali D. Krześniak-Firlej, W. Firlej, A. Kaleta, Kielce 2002, s. 212–215.
- Kaleta A., *Powstanie i rozwój biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1998, nr 4, s. 335–341.
- Kwaśniewski A., *Dorobek historiograficzny księdza Józefa Zdanowskiego* [artykuł w druku].
- Kwaśniewski A., *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2019* [artykuł w druku].
- Wróbel T., *Zdanowski Józef*, w: *Słownik polskich teologów katolickich (1918–1981)*, t. 7, red. L. Grzebień, Warszawa 1983, s. 485–487.
- Wróbel T., *Dzieje Seminarium Duchownego w Kielcach na przestrzeni 250 lat*, w: *Księga jubileuszowa 1727–1977*, Kielce 1977, s. 51–176.
- Wróbel T., *Nauczanie filozofii i teologii w Kieleckim seminarium duchownym (1727–1962)*, „Nasza Przeszłość” 59 (1983), s. 143–144.
- Wróbel T., *Ks. Józef Zdanowski historyk kielecki*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 54 (1978), nr 1, s. 29–37.
- Olszewski D., *Historiografia diecezji kieleckiej (XIX–XX wiek)*, w: *Nauka i oświata a społeczności lokalne na ziemiach polskich w XIX i XX wieku. Prace ofiarowane Profeso-*

- rowi Adamowi Massalskiemu w sześćdziesiątą rocznicę urodzin, red. W. Caban przy współpracy E. Kuli i C. Jastrzębskiego, Kielce 2003, s. 39–47.
- Tkaczyk P., *Muzeum Diecezjalne w Kielcach*, „Muzealnictwo” 49 (2008), s. 132–138.
- Zdanowski J., *Erem bernardyński św. Katarzyny u stóp Łysicy*, Kraków 1949.
- Zdanowski J., *Hans Suess von Kulmbach. Sein Leben und seine Werke*, Kielce 1927.
- Zdanowski J., Muczkowski J., *Hans Suess z Kulmbachu*, „Roczniki Krakowskie” 21 (1927).
- Zdanowski J., *Iluminowane rękopisy księgozbiorów kapitulacza katedralnego i seminarium duchownego w Kielcach oraz kościoła parafialnego w Miechowie*, Kielce 1929.
- Zdanowski J., *Kościół katedralny Najświętszej Maryi Panny w Kielcach*, Kielce 1930.
- Zdanowski J., *Obrazy cechowe Kieleckiego Muzeum Diecezjalnego*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 19 (1932), nr 10, s. 238–244.
- Zdanowski J., *Seminarium Duchowne w Kielcach. Szkic historyczny w dwusetną rocznicę*, Kielce 1927.
- Zdanowski J., *Zarys dziejów diecezji kieleckiej*, w: *Synodus dioecesis Kielcensis 1927*, Kielce [1927], s. 3–17.
- Zdanowski J., *Z walki o wolność Kościoła. Karta z dziejów Seminarium Duchownego w Kielcach u schyłku XIX stulecia*, Kielce 1925.

KS. ANDRZEJ KWAŚNIEWSKI

ORCID: 0000-0001-7174-2122

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie